

บทความวารสารเภสัชชนบท
เมื่อท้องถิ่นจัดการระบบสุขภาพของตนเอง
นักวิชาชีพด้านสุขภาพจะเตรียมตัวอย่างไร?

ภก.ประชาสรรณ แสนภักดี M.P.H. **

www.prachasan.com

เมื่อการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เกือบจะครบถ้วนสมบูรณ์ทุกภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม การศึกษา และสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบและรูปธรรมก็เริ่มชัดเจนขึ้น บทความฉบับนี้ผู้เขียนจะขอเสนอมุมมองทางด้านการจัดการระบบสุขภาพของท้องถิ่นในส่วนที่นักวิชาชีพด้านสุขภาพจะต้องปรับตัวและเตรียมตัว เพื่อให้เราสามารถปฏิบัติงานตามกรอบของนักวิชาชีพด้านสุขภาพได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง

สิ่งที่นักวิชาชีพด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็น แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาล หรือวิชาชีพอื่น ๆ จะต้องเรียนรู้ มีสิ่งที่สำคัญ ดังนี้ ต่อไปนี้การทำงานแบบสหสาขา(intersectoral) จะมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะการทำงานกับวิชาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพเช่น นักปกครอง นักการเมืองท้องถิ่น องค์กรทางด้านสังคม ดังนั้นนักวิชาชีพสุขภาพทุกคนจึงต้องมีทักษะในการทำงานกับคนที่มีมุมมองและความคิดแตกต่างออกไป องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันจะเน้นการทำงานในรูปแบบเครือข่าย (Network) ดังนั้นวันนี้สิ่งที่เป็หัวใจสำคัญของการทำงานด้านสุขภาพไม่ว่าจะเป็นเรื่องของโรค การรักษาพยาบาล ปัญหาช่องปาก ปัญหาการใช้ยา จะต้องอาศัยการทำงานเป็นเครือข่าย ที่มีหลากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพราะการแก้ปัญหาหากได้รับความร่วมมือในระดับของการมีส่วนร่วมในแบบ Involvement จากชุมชนก็ย่อมจะช่วยให้เกิดความยั่งยืน หัวใจสำคัญของเรื่องนี้จึงอยู่ที่นักวิชาชีพจะต้องเรียนรู้เรื่องการจัดการเครือข่าย (Network management) นักวิชาชีพสุขภาพหาก ไขพลังของการจัดการเครือข่ายโดยอาจจะต้องลงทุนที่จะเข้าไปเรียนรู้ด้วยการเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ย่อมจะเป็นคำตอบให้กับระบบสุขภาพของชุมชนได้

อีกประเด็นที่มีความสำคัญมากคือเรื่องการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงการที่ชุมชนเป็นเจ้าของข้อมูล เป็นเจ้าของปัญหา สิ่งที่ท้องถิ่นต้องการมากวันนี้คือ การที่มีใครที่เป็นนักวิชาชีพด้านสุขภาพ เข้าไปช่วยเขาจัดการหรือจัดระบบข้อมูลข่าวสาร และความรู้ให้กับชุมชน ท้องถิ่น นี่อาจจะเป็นโอกาสของการแสดงความสามารถครั้งสุดท้ายก็เป็นได้ เช่น ทันตแพทย์เข้าไปช่วยชุมชนจัดการความรู้เรื่องปัญหาช่องปาก เภสัชกรเข้าไปช่วยจัดระบบการเรียนรู้เรื่องของปัญหาการใช้ยาในชุมชน เน้นอีกครั้งหนึ่งว่า เรื่องการจัดการความรู้ด้านสุขภาพของชุมชนเป็น

หน้างานใหม่ที่นักวิชาชีพมองข้ามไม่ได้เลย หากจะต้องการได้ใจประชาชน ในชุมชน และท้องถิ่น ยิ่งหากมีโอกาสก็จะต้องเรียนรู้หรือศึกษาหาความรู้เรื่อง ระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System) ไว้บ้างสำหรับนักวิชาชีพทุกคน

พลังของสื่อก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่นักวิชาชีพมองข้ามไม่ได้เหมือนกัน วันนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกลุ่มชุมชนต่างๆ ส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งเรียกกันว่าเป็นจุดปฏิบัติการเรียนรู้วิทยุชุมชน สิ่งที่นักวิชาชีพควรระวังคือ โอกาสอันดีนี้ก็คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการกับพลังของสื่อ (Power of Media) อาจจะเข้าไปเป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อสุขภาพด้วยตนเอง หรือการฝึกอบรมนักจัดรายการวิทยุสุขภาพ เพราะเป็นช่องทางของการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ลงทุนน้อยและได้ผลมากที่สุดในปัจจุบัน เป็นการต่อยอดจากหอกระจายข่าวที่เคยพัฒนามาในอดีต หากใครยังไม่เคยสนใจหรือไม่ได้ติดตามเรื่องนี้ก็ลองหันไปรับฟังรายการวิทยุชุมชนซึ่งมีกระจายอยู่ทั่วทุกท้องถิ่นของประเทศไทย ฟังแล้วลองคิดว่า หากพวกเรา นักวิชาชีพด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร หรือพยาบาล หากเป็นเราไปนั่งจัดรายการ ให้ความรู้กับประชาชน มันจะน่าเชื่อถือ และมีพลังมากขนาดไหน ไม่แน่ว่าบางท่านอาจจะโด่งดังเพราะการไปเป็น ดีเจ จัดรายการวิทยุชุมชนก็เป็นได้

แต่ประเด็นที่เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่นักวิชาชีพด้านสุขภาพจะต้องช่วยกันสร้างก็คือ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของภาคประชาชนในท้องถิ่น ก็คือ ทำให้ประชาชนรับรู้ถึง เรื่องของสุขภาพ เป็นเรื่องของประชาชนที่จะต้องจัดการด้วยตนเอง โดยการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพหลักในการเปิดเวทีแห่งการเรียนรู้ด้านสุขภาพ นักวิชาชีพด้านสุขภาพจะต้องนำเอาความรู้ที่ได้เรียนมาบวกกับประสบการณ์ในการทำงานเข้าไปให้ข้อมูล ความรู้กับเวทีเรียนรู้ของชุมชน เพื่อไปสู่เป้าหมายของการ สร้างสุขภาพ นำซ่อมสุขภาพ โดยชุมชน ความท้าทายใหม่ในยุคสมัยของการกระจายอำนาจไปให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงอยู่ที่ การก้าวออกจากพื้นที่ทางความคิด พื้นที่การทำงานเดิมๆ ออกไปสู่การทำงานร่วมกับพหุภาคีด้านสุขภาพ พร้อมจะเรียนรู้ไปพร้อมๆ กับชุมชน แก้ปัญหาไปพร้อมกันกับท้องถิ่น ในส่วนท้องถิ่นจากประสบการณ์ในการทำงานของผู้เขียนที่ผ่านมาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งได้เปิดพื้นที่การทำงานด้านสุขภาพไว้รอให้นักวิชาชีพแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเตรียมการเปิดบริการคลินิกชุมชน ร้านขายยาชุมชน คลินิกหมอพื้นชุมชน เพราะไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถานที่ งบประมาณ วันนี้ท้องถิ่นเขาพร้อมแล้ว แต่คนที่อาจจะยังไม่ได้เตรียมตัวหรือยังไม่พร้อมก็คงจะเป็นนักวิชาชีพด้านสุขภาพ ที่ยังคงมุ่งมั่นทำงานในหน้าที่ที่หน่วยงานให้ดีที่สุด ต้องบอกว่าโลกเปลี่ยนแปลงแล้ว วันนี้ระบบสุขภาพเปลี่ยนแปลงแล้ว ประชาชนเขามีระบบของตัวเอง เขามีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เขาเลือกตัวแทนเข้าไปกำหนดนโยบายด้านการจัดการระบบสุขภาพของตนเอง หากนักวิชาชีพยังไม่ขยายกรอบความคิดให้ออกไปนอกรั้วโรงพยาบาลหรือสถานบริการก็คงจะต้องบอกว่าอาจจะไม่มีพื้นที่ทำกิน

กล่าวโดยสรุปแล้ว นักวิชาชีพด้านสุขภาพคงจะต้องเตรียมตัวเองให้ครบตามหลักการ KUSANA เพื่อให้ตามทันการเปลี่ยนแปลงและทำงานด้านสุขภาพพร้อมกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ KUSANA หรือ กูซันะ ประกอบด้วย

K-Knowledge ความรู้ จะต้องเตรียมความรู้เรื่องการทำงานกับชุมชน กับท้องถิ่น ศึกษาหาความรู้ เรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น นำศาสตร์แห่งการจัดการใหม่ๆ มาใช้ทำงาน

U-Understand ทำความเข้าใจใหม่ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจเรื่องบทบาทของนักวิชาชีพด้านสุขภาพที่มีต่อกระบวนการจัดการสุขภาพโดยชุมชน และท้องถิ่น

S-Skill ทักษะ นักวิชาชีพจะต้องเตรียมทักษะการทำงานใหม่ ให้กับตนเอง เช่น ทักษะการสื่อสาร ด้านสุขภาพ ทักษะการจัดการเครือข่าย ทักษะการจัดการความรู้ การสร้างเวทีเรียนรู้

A-Attitude ทศนคติ นักวิชาชีพสุขภาพ คงจะต้องปรับทัศนคติใหม่ ว่าวันนี้เราเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่เราทำงานอยู่ เราจะต้องกระตุ้นการเรียนรู้ด้านสุขภาพให้กับประชาชน

N-Network เครือข่าย นักวิชาชีพจะต้องทำงานแบบเครือข่ายร่วมกับบุคลากรทั้งในระบบสุขภาพ และนอกระบบสุขภาพ ต้องขยายเครือข่ายคนรักสุขภาพให้มากขึ้น

A-Action การทำงานเชิงรุก และสำคัญคือ นักวิชาชีพด้านสุขภาพ อย่ารอให้ท้องถิ่นมาร้องขอให้ไปช่วยงาน วันนี้เราคงจะต้องรุกคืบออกไปเปิดบทบาทของตนเองในชุมชน

ก็หวังว่าบทความที่นำเสนอนี้ก็คงจะทำให้นักวิชาชีพด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร หรือพยาบาล ได้เกิดประเด็นแง่คิด ในการปรับเปลี่ยนวิถีคิดวิธีทำงานบ้าง หากต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้เขียน ก็ขอเชิญแวะได้ที่ เว็บไซต์ www.prachasan.com

**

หัวหน้างานประสานรัฐและท้องถิ่น กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น